

سرمقاله

افغانستان و سياست اقتصاد محور منطقه ای

حفیظ الله زکی

افغانستان همانطوری که از موقعیت استراتژیک و ژئوپولیتیک برخوردار است و می تواند به عنوان قلب آسیا و پل ارتباطی میان شرق، غرب، شمال و جنوب، بخش های مختلف این قاره بزرگ را به هم وصل کند، می تواند به صورت دهلیز بحران های امنیتی و نقطه تضاد و برخورد منافع کشورهای مختلف منطقه و جهان نیز شناخته شود.

حکومت های گذشته از یک سو ضعیف و ناکارآمد بوده اند و از سوی دیگر از مشروعیت داخلی برخوردار نبوده اند، بنابراین هیچگاه نتوانسته اند سیاست های خود را بر محور منافع ملی افغانستان عیار سازند و از مداخله کشورهای بیگانه در امورات داخلی کشور جلوگیری نمایند.

یک کشور زمانی می تواند در عرصه بین المللی به صورت مستقل نقش آفرینی کند که از قدرت و نیروی نظامی، تسلیحاتی، اقتصادی و یا از حمایت های وسیع مردمی برخوردار باشد و با قدرت های بزرگ نظامی و اقتصادی متحد و هم پیمان باشد. کشوری که با قدرت سیاسی، اقتصادی و نظامی خود نتواند خواست های مداخله جویانه بیگانگان را مهار کند، قادر به اتخاذ سیاست های مستقلانه در عرصه منطقه ای و بین المللی نیز نخواهد بود.

ضعف و ناکارایی حکومت های گذشته سبب شد که موقعیت استراتژیک و ژئوپولیتیک افغانستان بجای آن که بتواند راه های توسعه، پیشرفت و ترقی همه جانبه کشور را هموار سازد، دلیل و بهانه برای تجاوز و مداخلات نامشروع بیگانگان در مسایل کشور گردید.

ولی آنچه در سیاست ها و جهت گیری های رییس جمهور در دو سال گذشته به مشاهد می رسد، بسیار متفاوت تر از سیاست های ناکام حکومت های گذشته افغانستان است. رییس جمهور تأکید می کند که بخش های مختلف قاره آسیا برای رونق تجارت خود نیاز دارد تا از جغرافیای افغانستان استفاده کنند. شریان های تجارت آسیا تنها با ایجاد صلح و امنیت در افغانستان باز می شود. اگر افغانستان در صلح و امنیت باشد، این امکان فراهم می شود که با نوسازی زیرساخت های اقتصادی و تجاری، زمینه تجارت و مبادله اموال و کالاهای تجاری میان کشورهای مختلف آسیایی به وجود بیاید. این امر از یک طرف سبب تقویت و استحکام روابط سیاسی و اقتصادی میان کشورهای منطقه می گردد و از سوی دیگر نیازمندی های اساسی کشورها را به منابع انرژی و مواد خام و اولیه رفع کند.

در دوسال گذشته تلاش های زیادی در این رابطه صورت گرفته و قراردادهای کلانی نیز با برخی کشورها به امضاء رسیده است. اگر این دیدگاه رییس جمهور در سطح منطقه مورد قبول و پذیرش سایر کشورها قرار گیرد و افغانستان از موقعیت استراتژیک و ژئوپولیتیک به نقطه اتصال منافع تجاری و اقتصادی کشورهای منطقه تبدیل شود، بی گمان راه برای ایجاد یک اجماع منطقوی برای ایجاد صلح و ثبات در کشور فراهم می آید.

اختلافات سیاسی میان کشورهای منطقه و تضادهای منافع آنها در تعاملات اقتصادی منطقه، تا هنوز چالش های جدی را فراروی سیاست های حکومت افغانستان خلق کرده است. برخی کشورهای منطقه هنوز به این درک نرسیده اند که امنیت و ثبات در افغانستان به معنای امنیت و ثبات منطقه است و امنیت افغانستان می تواند مسیر اکتشاف و توسعه اقتصادی را در منطقه هموار سازد. نشست سه جانبه مسکو که با واکنش های تند و فراگیر در داخل کشور منجر شد، در واقع غلبه نگاه سیاسی و ژئوپولیتیک نسبت به افغانستان در سطح منطقه است. تا زمانی که کشورهای منطقه از دید سیاسی به جغرافیای افغانستان نگاه کنند، رسیدن به یک توافق جمعی منطقه ای برای آوردن صلح و ثبات در افغانستان دشوار و حتا ناممکن خواهد بود؛ اما اگر حکومت افغانستان موفق شود تا از طریق دیپلماسی و ترتیب مذاکرات دو جانبه و چندجانبه بانکشورهای همسو، زاویه دید کشورها به افغانستان را از محوریت سیاسی و استراتژیکی به محوریت اقتصادی و تجاری تغییر دهد، این تغییر سبب ایجاد دگرگونی در رویکردها و راهبردهای سیاسی و امنیتی کشورها گردیده و امکان تجمیم منافع منطقه ای را بر محور منافع اقتصادی و تجاری در افغانستان فراهم خواهد کرد.

ایسن روزها، آلودگی هوای شهر کابل، بیشتر از هر موضوع دیگری حیات سلامتی شهروندان پایتخت را به خطر انداخته است و یک تهدید جدی به شمار می رود. شهروندان کشور هر روزه عکس های از آلودگی هوای کابل در شبکه های اجتماعی میگذارند و نگرانی شان را در این مورد ابراز می دارند. اما اداره ملی حفاظت از محیط زیست هنوز به این مشکل توجه نکرده است و هیچگونه گزارشی از میزان آلودگی هوای شهر کابل ارائه نکرده است.

کابل یکی از آلوده ترین شهرهای جهان به شمار می رود. هر ساله با آغاز فصل زمستان، آلودگی شهر کابل به شدت افزایش می یابد و به احتمال زیاد از حد مجاز آلودگی هوا، می گذرد. در سایر کشورهای وقت آلودگی هوا از حد مجاز آن می گذرد، اداره ای هوا شناسی نکات ایمنی را به مردم گوشزد می کند و راه حل های برای کاهش آلودگی هوا و جلوگیری از افزایش بیشتر آن، ارائه می کند، اما متأسفانه مسئولین بخش هواشناسی افغانستان نه تنها که راهکاری برای کاهش آلودگی هوا ندارند، بلکه میزان آلودگی هوا را نیز برای شهروندان کشور اعلام نمی کنند و از تأثیرات آلودگی هوا بر سلامت مردم، هشدار نمی دهند.

دولت افغانستان اداره ملی حفاظت از محیط زیست را در سال ۱۳۸۴ را ایجاد کرد تا برای حفاظت از محیط زیست افغانستان و کنترل آلودگی هوای شهرهای بزرگ کشور، کار کند. اما با گذشت بیش از یازده سال از فعالیت این اداره، کمترین کار برای کاهش آلودگی هوای شهر کابل صورت نگرفته است و پایتخت کشور هر روز بیشتر آلوده می شود و خطرات ناشی از آن، شهروندان پایتخت نشین را تهدید می کند.

دغال سنگ؛ مصرف دغال سنگ در فصل زمستان برای گرم کردن خانه ها، یکی از عمده ترین آلوده کننده های هوای شهر کابل به شمار می رود. بسیاری از شهروندان کابل را خانواده های فقیر و بی بضاعت تشکیل می دهند، آنها در فصل

مهدی مدیر

آلودگی هوا و بی توجهی دولت

زمستان که برق نوبتی می شود و قیمت گاز مایع نیز افزایش می یابد، برای گرم کردن خانه های شان از دغال سنگ و چوب استفاده می کنند. همچنان بسیاری از حمام های عمومی شهر کابل، برای گرم کردن آب و فضای حمام، از دغال سنگ استفاده می کنند. دود ناشی از استفاده ی دغال سنگ و چوب، باعث آلودگی هوا می شود. تیل بی کیفیت و وسایل نقلیه ی فرسوده در سالیهای اخیر استفاده از وسایل نقلیه ی کهنه، فرسوده و دودزا، به صورت بی رويه در شهر کابل افزایش یافته است و یکی از عمده ترین عوامل آلودگی هوای شهر کابل به شمار می رود. از سوی دیگر، این وسایل از مواد سوخت کم کیفیت استفاده می کنند که در تولید دود غلیظ و مضر برای صحت انسان، نقش عمده دارد. تردد اینگونه وسایل در داخل شهر و تولید دود ناشی از استفاده ی مواد سوخت کم کیفیت، باعث آلودگی هوای شهر و بوجود آمدن امراض گوناگون برای شهروندان می گردد.

از سوی دیگر مدت ها است که در کابل برف و باران نیارنده است و گرد و خاک ناشی از تردد انسان ها و موتورها در شهر، نیز از یکی از آلوده کننده های عمده به شمار می رود. بسیاری از ما روزها وقتی در شهر در حال گشت و گذار هستیم متوجه

آلودگی وحشتناک هوای کابل نمی شویم ولی اگر در شب و هنگامی که هنوز تعدادی از موتورها در حال رفت و آمد هستند از خانه بیرون شویم، در شعاع چراغ موتورها، میزان واقعی گرد و غبار و آلودگی هوای شهر کابل را می توانیم مشاهده کنیم. ساختار شهر؛ساختار جغرافیای شهر کابل نیز یکی از عوامل آلودگی هوای شهر به شمار می رود. به لحاظ جغرافیایی، شهر کابل مانند کاسه ای است که توسط کوه های بلند احاطه گردیده است و در اثر وزش باد، آلودگی هوا به آسانی از این کاسه خارج نمی شود. همچنان در سال های اخیر مثل دهه های گذشته، برف سنگین و باران های شدید نیز نمی بارد تا غبار و آلودگی های فوسیلی را رسوب دهد و از بین ببرد. بنابراین گرد و غبار در آسمان کابل به دلیل وجود کوه های مرتفع و احاطه کابل توسط این کوه ها و کمبود بارش برف و باران در اکثریت مردم با فرهنگ شهر نشینی آشنا نیستند و توجه به حفظ و پاک نگهداشتن محیط زیست ندارند. بیشتر مردم کابل زباله های شان را در جویچه های کنار سرک ها و یا در کوچه ها می اندازند و شاروالی کابل هم به اندازه کافی سطل های زباله را در تمام نقاط شهر نگذاشته است تا مردم زباله های شان را در داخل آنها

جمعیت این شهر هم اکنون به بیش از پنج میلیون نفر و بنا به بعضی گفته ها حتی به هفت میلیون نفر رسیده است. بسیاری از خانواده های روستایی افغانستان به دلیل نبود کار و فقر اقتصادی مجبور به مهاجرت به شهرها می شوند که کابل یکی از شهرهای است که بیشتر ساکنان آن را کسانی تشکیل می دهند که محل سکونت اصلی شان را ترک کرده اند. همچنان بیشتر مهاجرانی که از کشورهای ایران و پاکستان عودت کرده اند و اکثر بیچاشده گان داخلی، در کابل اقامت گزیده اند. مهاجرت از روستا به شهر، عودت مهاجران از کشورهای همسایه و بیچاشده گان داخلی، باعث تراکم جمعیت در شهر کابل گردیده است و بسیاری از مشکلات محیط زیستی بر اثر تراکم جمعیت بوجود آمده است.

از سوی ساختار شهر کابل این مقدار جمعیت را پذیرا نیست و از سوی دیگر حفاظت از محیط زیست را وادار سازد تا در مورد آلودگی هوای شهر کابل از طریق رسانه ها به شهروندان آگاهی دهی کند، همچنان این اداره باید بصورت منظم میزان آلودگی هوای شهر کابل را برای مردم گزارش دهد و از آنها بخواهد که برای کاهش آلودگی هوای پایتخت کشور همکاری کنند.

نوسازی سیاسی، ابزار توسعه پایدار

سینا آذرخش/ب قسمت دوم

اجماع ملی بر سر منافع ملی شکل گرفته که بر اساس ارزشهای دموکراتیک اهداف و منافع ملی حاکمیت سیاسی را تامین می نماید.

II. سامونل هانتینگتن

«سامونل هانتینگتن» اصطلاح توسعه سیاسی را به توان یک نظام در پاسخ گویی به خواسته های فزاینده و در حال دگر گونی جامعه می خواند بنابراین الگوی مد نظر «هانتینگتن» با الگوی توسعه خطی «شیلز» و الگوی خطی تجدد گرایانه متفاوت است در حالی که الگوی تجدد گرایانه ایجاد تحولات علمی و تکنولوژیک را که طی ۴ قرن اخیر ایجاد گشته را مد نظر قرار می دهد الگوی توسعه سیاسی عمدتاً بر افزایش توان نظام تأکید دارد. دانشمندی که پایه گذار این الگوی فکری بودند توسعه سیاسی را روندی می دانند که متضمن یک ارتباط بینا بینی میان روندهای تمایز ساختاری، ضرورت ایجاد مساوات و ظرفیت تلفیق و همگرایی، قدرت پاسخگویی و انطباق یک نظام سیاسی می باشد.

«هانتینگتن» میان نوسازی و توسعه تفاوت قائل است وی از مولفه هایی چون میزان صنعتی شدن، رشد سواد آموزی و دانش در میان افراد جامعه، میزان نرخ شهری شدن زندگی، و افزایش تولیدات ملی با عنوان عوامل غیر قابل برگشت در توسعه یافتگی یاد کرده و از مولفه هایی چون رویه های سیاسی، نهادها و سازمان های سیاسی و حاکمیتی و غیر حکومتی تحت عنوان عوامل توسعه سیاسی نام می برد که قابلیت بازگشت به شرایط ما قبل از توسعه به صورت پلاقوه دارا می باشد.

«هانتینگتن» با بررسی عوامل بحران ها و انقلاب ها و شکست ها در الگوی توسعه خطی، مسیر بی بازگشت فرایند توسعه را بر اساس الگوی تجدد گرایانه و خطی به نقد کشید وی عدم تباین میان مولفه های توسعه را عامل این ناکامی ها در کشورهای در حال توسعه بر شمرد و بر رشد متوازن مولفه های توسعه در کنار عوامل نوگرا تأکید کرد. توسعه اقتصادی و تجدد گرایانه هر چند در دیگاه «هانتینگتن» یک اصل اساسی به حساب می آمد اما وی بر آن باور بود که رشد اقتصادی به تنهایی نمی تواند منجر به رسیدن توسعه سیاسی گردد فلذا باید در کنار عوامل اقتصادی به رشد نیروهای سیاسی و قالب نهادهای مدنی و جامعه سیاسی نیز توجه کرد.

قضایی که عمدتاً متکی بر نظام غیر شخصی و نوگرایی قوانین باشد الگوی توسعه سیاسی در فراگرد نوسازی سیاسی

ادوارد شیلز «ادوارد شیلز» در الگوی توسعه خطی خود به بر شمردن خصوصیات جوامع ابتدایی بر اساس نوع نظام های سیاسی پرداخته است وی سعی کرده فرایند عبور جوامع را در سیر توسعه به صورت فرایندی تکاملی و خطی که در مسیری رو به رشد و رو به جلو در حرکت است تحلیل نماید. «شیلز» با استفاده از این الگوی خطی روند تکاملی جوامع را از نقطه صفر که نماد آن را جوامع سنتی تشکیل می دهد تا نقطه ۱۰۰ که منظور آن لیبرال دموکراسی غربی و کشور های مدرن صنعتی و توسعه یافته است را به صورت یک قطار رو به حرکت تصور کرده که جامعه از این مسیر حرکت خود را آغاز و به سمت توسعه و نقطه ۱۰۰ حرکت است وی برای این سیر تکاملی خصوصیات نیز ذکر کرده که جوامع در هر یک از این نقاط با این شاخصه ها سنجیده خواهد شد و هر قدر که جامعه ای از نقطه صفر به سمت نقطه ۱۰۰ حرکت نماید شاخصه ها و نمادهای دولت های مدرن را می توان در آن مستحکم تر تصور کرد، در چنین جامعه ای مولفه ها و ارزش های کشورهای توسعه یافته به صورت روزافزون نهادینه تر خواهد شد.

- ۱. گروههای متحرک و غیر ثابت از لحاظ مکانی
- ۲. نظام شغلی توسعه یافته از نظام های دیگر جداست
- ۳. تمایلات مساوات جوانانه همراه با گسترش نظام های دیگر جداست
- ۴. جنبه نوسازی اقتصادی با این الگو دارای مشخصات زیر بود:
- رشد روز افزون تولید اقتصادی و تولید ناخالص ملی
- رشد درآمد سرانه کشور
- بهبود کیفی و کمی زندگی مطلوب برای اعضای جامعه شامل: (فراگیر شدن علم

کارتون روز

دود # سونامی خاموش # پایتخت نشینان

- بنیان گذار: دکتر حسین یاسا
- مدیر مسول: محمد رضا هویدا
- سردبیر: حفیظ الله زکی
- کاریکاتوربست: خالق علی زاده

- دبیران: علی اصغر زاهدی، مصطفی جعفری
- مسئول و ساین: غلام عباس اصلان

□ آدرس: کابل، شهرک امید سبز، فاز چهار، کوچه ششم، خانه نمبر ۱۳۷-۱۳۷

روزنامه

افغانستان

The Daily Afghanistan Ma

روزنامه افغانستان ما از همه دانشمندان و نویسندگان دعوت به همکاری می نماید. هیئت تحریر در ویرایش مطالب دست باز دارد. مقالات وارده بازگردانده نمی شود. مسئولیت مقالات به عهده نویسندگان آنها است و تنها سر مقاله بیانگر دیدگاه روزنامه افغانستان میباشد.

www.dailyafghanistan.com
Email: thedailyafghanistan@yahoo.com